

Pandemi Sürecinde Sanal Müzeler / Sergiler ve Sunuş..

Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi'nin (Journal of International Museum Education / JIMuseumED) ikinci cilt birinci sayısını siz değerli okur ve araştırmacılara sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Dergimizin ikinci sayısı dünyayı sarsan ve milyarca insanın gündelik yaşam rutinin yakından ve olumsuz yönden etkileyen Covid-19 salgınına denk geldi.

Müzeler bu süreçte olumsuz yönde etkilenen kurumlar arasında ilk sırada yer aldılar. Kapanmanın ilk günlerinde müzeler, kapıları kapalıyken izleyicileriyle bağlantıda kalmak için dijital kanallardan yararlandılar. Salgın süresince evde kalma müzeler açısından, izleyicilerin çevrimiçi ortamda daha fazla zaman geçirmesi hem çocukları eğitmek hem de eğlenmek isteyenlere uygun seçenekleri sunmak anlamına geldi. Dolayısıyla bu süreçte müzelerin dijital odaklanması ise kaçınılmaz oldu. Müzelerin teknolojiyi etkin biçimde kullanmaları ve dijital yetkinliklerini artırmaları gerekliliği küresel salgınla kültürel miras alanında gerçekleştirilen tartışmaların merkezine yerleşti. Bu süreçte dünyada ve Türkiye'de sanal müzelerin izleyici sayılarında ciddi bir artış yaşandı. British Müzesi, Metropolitan Sanat Müzesi, Louvre Müzesi, Hermitage Müzesi gibi dünyaca ünlü müzeler dijital platformlarda koleksiyonlarını izleyiciyle buluşturma konusunda büyük bir rekabete girdiler; sanal müzelerini güncelleyerek ziyarete açtılar.

Müzelerin sanal sergiler ve turlar dışında salgın sürecinde salgının arkeolojisini yapmak ve tarihini yazmak üzerine farklı çalışmaları da dikkat çekmiştir. Almanya'daki müzeler salgına ilişkin fotoğraf ve afiş, pankart, duyuru, atık malzeme vb. somut materyali derleyerek arşiv oluşturmakta. Avusturya Müzeleri Korona Koleksiyon Projesi isimli bir dijital arşiv oluşturarak müze izleyicisinin karantina günlerinde ev hayatının belgelemesini sağlayacak projeyi başlattı. Avrupa'daki birçok müze (Berlin Alman Tarih Müzesi, Cologne Kent Müzesi gibi) koleksiyonlarında çağlar boyu yaşanan salgınlarla ilgili görsel ve yazılı malzemeleri dijital platformlarda izleyiciyle buluşturdu. Google Arts & Culture platformuna üyeliği olmayan müzeler platforma katılarak Google üzerinden dünya genelinde izleyici kazandılar ve çevrim içi sergilerini paylaşma şansı buldular. Salgın süresince müzeler izleyicileriyle dijital platformları kullanarak yakın ilişkiler kurmaya çalışmakta ve insanların salgın süresince psikolojik bağlamda sanat ve kültür desteği almalarını sağlayacak çalışmalar yapmaktadır. Salgın süresince müzeler insanlara nasıl destek olabilirler? sorusundan hareketle Smithsonian Ulusal Doğa Tarihi Müzesi "Salgın: Bağlantılı Dünyada Salgınlar" isimli kapsamlı bir dijital sergi hazırlamıştır (<https://naturalhistory.si.edu/exhibits/outbreak/digital-exhibit>). Danimarka'daki müzeler de Almanya'daki örnekler gibi salgının anatomisini inceleyip, müzecilik açısından faydalı olabilecek arşivleri ve çevrim içi sergileri hazırlamaya başlamışlardır. Victoria and Albert Müzesi başta olmak üzere İngiltere'deki çoğu müze salgına ilişkin objeleri satın alarak bir salgın koleksiyonu oluşturma amacıyla çağrı yapmaktadır. Victoria ve Albert Müzesi ayrıca izleyicilerden internet ortamında öneriler toplayarak salgına

karşı 3-D yazıcıları kullanarak sergi salonları için yeni nesil müze malzemelerinin tasarımını gerçekleştirmek için de çalışmalar yürütmektedir.

Türkiye’de salgına karşı önlemler Ocak ayından itibaren alınmaya başlanmış; müzeler ve ören yerleri 18 Mart’ta ziyarete kapatılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, salgının kültür sanat hayatını da sekteye uğratmasıyla Mart ayının sonlarına doğru sanal müze uygulamasını hayata geçirmiştir. Türkiye’deki devlet müzelerinden 13’ü ise bu süreçte "https://sanalmuze.gov.tr" adresinde sanal ortamda ziyarete açılmıştır. Göbeklitepe Örenyeri, Kurtuluş Savaşı Müzesi (Birinci Meclis Binası), Efes Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Troya Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Gazi Müzesi Samsun, Etnografya Müzesi, Antalya Müzesi, Çorum Boğazköy Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Zeugma Müzesi, Gaziantep ve Çorum Müzesi, geride kalan sürede 810 bin 410 kez ziyaret edilmiştir. Güneydoğu Anadolu'nun en çok ziyaret edilen tarihi mekanların başında gelen Göbeklitepe Örenyeri 255 bin 150 kez gezilerek, sanal müzeler içerisinde en çok görülen yer olmuştur. Cumhuriyet’in dönüm noktasına şahitlik yapan, Atatürk ve silah arkadaşlarının çalışmalarını yürüttüğü Birinci Meclis Binası olan Kurtuluş Savaşı Müzesi ise 140 bin 925 kez gezilmiştir.

Efes Müzesi sanal müzeler içerisinde en çok gezilenler arasında yer alırken, onu sırasıyla Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Troya Müzesi takip etmiştir. Efes Müzesi 102 bin 999 kez gezildi. Anadolu Medeniyetleri Müzesi 96 bin 340 ziyaretçi ile 4’üncü, Çanakkale’deki Troya Müzesi ise 85 bin 296 ziyaretçi ile 5’inci sırada yer almıştır. Troya Müzesi müzenin sosyal medya hesaplarından izleyicisiyle salgın süresince buluşmaya devam etmiştir. Müze uzmanları tarafından müzedeki nesnelere, temalar ve güncel bilimsel veriler hakkında canlı yayınlar gerçekleştirilmektedir. Yerinde gezmeye hissi uyandıran sanal müze uygulamasında ziyaretçiler, müzeyi gezmeye istediği bölümden başlamakta; eserleri yakınlaştırarak inceleme fırsatı bulmakta, mekânın ve eserlerin tarihçesini öğrenebilmektedir. 3 boyutlu olarak ziyaretçilere kapılarını açan müzelerde, camekanlı yapıların içindeki eserler net bir şekilde incelenebilmekte; müzelerin krokilerinin ve bölümlerinin de tanıtıldığı sanal müzeler, sinevizyon şeklinde hızla da gezilebilmektedir.

Sanal müzeciliğe salgın öncesinde geçmiş olan ve yeni salgın koşullarına hazırlıklı yakalanan, uyum sağlayabilen müzeler teknolojiyi etkin kullanarak süreci etkili biçimde yönetebilmektedir. Buna rağmen teknolojinin aktif kullanımının ne kadar daha sürdürülebileceği merak konusudur. Salgın süresince müzelerin kapanmasının kısa ve uzun dönem etkileri olacaktır. Dünyanın birçok ülkesinde müze gelirlerinin düşmesi ya da devletlerin müzelerine ayırdıkları ödeneklerin kesilmesi önemli bir sürdürülebilirlik sorununu da beraberinde getirmektedir. Müzelerin açık olacağı gün sayısında düşüş yaşanacak olması olası bir kaynak sıkıntısını da doğuracaktır. Dolayısıyla dijital platformları etkin kullanmak ya da sanal müze uygulamalarını hızla hayata geçirmek birçok müze için kolay olmayacaktır. Öte yandan dijitalleşme sürecini yaşayan ve yönetebilen müzelerde ise gençlerin aktif olduğu dijital ortamlarda yer bulabilmek; sürekli yeni ve çağdaş içerikler üretebilmek gündeme gelecektir. Müze ziyaretçilerinin salgın sürecinde ve salgının hafiflediği dönemde davranışlarının ve taleplerinin nasıl gelişeceği merak konusudur. Dolayısıyla müzelerin toplumsal işlevlerini ve özellikle eğitim işlevini web sayfaları üzerinden, uzaktan ve dijital olanakları kullanarak yürütmeye devam edecekleri ön görülmektedir. Bu gelişmelere rağmen, salgın süresince müzelerin kapanmasının kısa ve uzun dönem etkileri olacağı açıktır. Birçok ülkede müze gelirlerinin düşmesi ya da müzelerine ayrılan ödeneklerin kesilmesi sürdürülebilirlik sorununu da beraberinde getirecektir. Müzelerin açık olacağı gün sayısında

düşüş yaşanacak olması olası bir kaynak sıkıntısını da doğuracaktır. Dijitalleşme sürecini yönetebilen müzelerde gençlerin aktif olduğu dijital ortamlarda yer bulabilmek; sürekli yeni ve çağdaş içerikler üretebilmek önemlidir. Dolayısıyla sosyal medya platformlarında görünür olmak için farklı yöntem ve tekniklerin etik kaygıları ihlal ederek kullanılma olasılığı söz konusudur. Bununla birlikte çağdaş müzecilik yaklaşımlarının aynı sosyal medya platformlarında uygun başlık ve etiketlerle yer alarak konuya farkındalığı artıracağı da beklenebilir.

JIMuseumED'in ikinci sayısına katkıda bulunan başta bu sayının yazarlarına, yayın kurulunda yer alan değerli hocalarımıza, ortak editör Galip Öner'e ve editör yardımcısı Servet Üztemur'a teşekkürlerimi sunarım. 2020 müzeler ve müze ziyaretçileri için salgın dolayısıyla zor bir sene oldu. Müzelerde yüz yüze ziyaretlerin ve eğitimlerin bir süre durdurulmasının gerektiği bu süreci etkili ve verimli geçirmek için emek sarf eden tüm müze çalışanlarına, öğretmenlere ve müze severlere dergimizin ikinci sayısı vesilesiyle teşekkürlerimizi sunuyoruz. 2021'in dünyaya, ülkemize, eğitim camiamıza güzellikler getirmesi dileğiyle, yeni sayılarda ve müzelerde buluşmak üzere...

Ceren KARADENİZ

Editör